

Від поляризації до консолідації на шляху до ЄС

Попри зовнішній тиск і внутрішні виклики, Молдова має об'єднати суспільство, розділене внаслідок тривалих виборчих кампаній

Парламентські вибори, що відбулися в Молдові 28 вересня, продемонстрували значну підтримку проєвропейських сил і стали важливим поворотним моментом у короткій історії незалежної країни. Попри значне втручання Росії – організовані оплачувані протести, обіцянки значних виплат у обмін на голоси, масштабні кампанії з дискредитації Маї Санду та спроби підірвати процес вступу Молдови до ЄС – Партія «Дія і солідарність» (PAS) здобула впевнену перемогу (50,16 відсотка голосів) і знову сформує монобільшість в парламенті.

Скоординовані дії поліції, прокуратури та спецслужб ефективно зірвали плани Москви повалити проєвропейську владу й замінити її урядом, який діяв би в інтересах Росії, створюючи ситуацію в країні, подібну до Білорусі чи Грузії. Хоча критики називають ці заходи надмірно жорстокими й каральними щодо опозиції, вони були необхідні для захисту безпеки країни та регіону.

Нинішні парламентські вибори слід розглядати як попередню перемогу проєвропейських сил, що знаменує початок нового етапу в переговорах із ЄС та зусиль щодо приведення національної системи у відповідність до європейських стандартів. Це завдання складне для пострадянської держави, яка переживає перехід до демократії, одночасно перебуваючи в постійній геополітичній боротьбі між прозахідними та проросійськими фракціями.

Результати виборів свідчать не стільки про відмінне управління партії влади, скільки про

Результати виборів свідчать не стільки про відмінне управління партії влади, скільки про свідомий вибір громадян, які прагнуть європейського майбутнього. Проте однієї політичної волі недостатньо – існує нагальна потреба у вдосконаленні управлінських

*свідомий вибір громадян,
які прагнуть
європейського
майбутнього*

навичок, експертизі та спеціалістах для реалізації добре структурованого плану. Майбутні реформи можуть бути складними для сприйняття як існуючою системою, так і пересічним громадянином. Комунікація традиційно була ахіллесовою п'ятою PAS, тому зараз владі потрібно уникати тактики залякування громадян, яка раніше використовувалася для приховування управлінських недоліків.

Сьогодні успішність шляху Молдови до ЄС залежить від таких ключових факторів: здатності ефективно протистояти гібридним загрозам Росії та реалізовувати внутрішні реформи відповідно до стандартів ЄС, а також від ефективного управління європейськими коштами для підвищення рівня життя громадян.

PAS не повинна заспокоюватися на досягнутому або надмірно приписувати собі заслуги за успіх на виборах. Влада може бути корумпованою, і деякі політики ризикують втратити зв'язок із реальністю, помилково вважаючи, що їх обрали через видатні досягнення, а не через сприятливі умови, які залишили громадянам мало вибору.

*PAS майже
монополізувала владу й
не має справжньої
конкуренції*

Наразі Молдова стикається із серйозним викликом на правоцентристській політичній арені: PAS майже монополізувала владу й не має справжньої конкуренції. У здоровій демократії політичний ландшафт не може процвітати без реальної конкуренції. І хоча PAS не несе повної відповідальності за ситуацію, вона, безумовно, від неї виграє.

Опозиція, переважно лівоцентристська, проросійська або замасковано проєвропейська, не становить справжньої загрози для PAS. Як наслідок, партія може менше зосереджуватися на формуванні соціального договору з громадянами та ставати менш відкритою до конструктивних рішень опозиції. У таких умовах громадянське суспільство в деяких випадках стає єдиною реальною опозицією, контролюючи уряд, коли він припускається помилок або відхиляється від обіцяного курсу.

Від поляризації до консолідації

Протягом більш ніж року Молдова перебуває у стані постійної виборчої кампанії, що значно розділила суспільство та створила небезпечний розкол. Цей розкол може бути використаний політично, а в середньо- і довгостроковій перспективі він загрожує стабільності та прогресу країни. Тож тепер влада повинна намагатися об'єднати громадян незалежно від політичних уподобань. Як проєвропейська демократична сила, PAS має моральний обов'язок відмовитися від риторики, що підживлює геополітичні страхи, і вживати конкретних заходів для об'єднання суспільства навколо ідеалів процвітання та миру в ЄС.

Необхідно також розробити механізми, що пом'якшують тиск геополітичної боротьби між фракціями, і забезпечити примирення між румуномовними, які підтримують ЄС, та російськомовними, на яких впливає «русский мир».

Влада має відмовитися від риторики, що підживлює геополітичні страхи

Важливо також вести обережну інформаційну політику: досі PAS утрималася від заборони соціальних мереж Telegram і TikTok, які є основними каналами російської пропаганди, демонструючи демократичний підхід. Проте, маючи комфортну більшість, існує спокуса законодавчо заборонити російські пропагандистські канали, що може створити нові інформаційні бульбашки, контрольовані Москвою через альтернативні платформи.

Вплив Росії

Очікується, що в найближчому майбутньому Кремль посилить свої зловмисні дії проти Молдови через нові канали.

Що стосується збереження впливу всередині країни, Росія стикається з проблемами в румуномовних районах, тоді як Гагаузька автономна область, де більшість людей є російськомовними, стає дедалі радикальнішою, а проросійські сили здобувають значну перевагу.

Цікаво, що вибори у Придністров'ї показали майже 30% підтримки PAS. Цей безпрецедентний результат свідчить про те, що крайня бідність, нав'язана Росією цьому регіону, на відміну від дещо кращого рівня життя в Молдові, не задовольняє придністровців.

Крім того, цього разу виборці у Придністров'ї отримали більш

вільний доступ до голосування (більше не були організовані групами певних інтересів). Це все вказує на нову реальність: придністровці починають інакше сприймати уряд в Кишиневі. Заради справедливості важливо також зазначити, що кількість виборчих дільниць було скорочено з 30 до 12 у порівнянні з президентськими виборами 20 жовтня 2024 року. До того ж всі сім мостів і під'їзних доріг з лівого берега на правий річки Дністер були перекриті через одночасні ремонтні роботи.

Економічна привабливість

Наступний законодавчий мандат PAS повинен забезпечити відчутне підвищення рівня життя всіх громадян, незалежно від етнічної приналежності чи мови.

Хоча ЄС вже виплатив перший транш у розмірі приблизно 270 млн євро з обіцяних 1,9 млрд на наступні три роки, ми ще не бачимо комплексного плану, який би окреслював, як ці кошти на розвиток будуть розподілені між різними секторами економіки. Наразі уряд не має детальної стратегії, що викликає певне занепокоєння.

Влада має розробити продуману стратегію, включно з транскордонними проектами з Румунією та Україною. Існує нагальна потреба в будівництві мостів, доріг, залізниць і портів, щоб створити умови для регіонального економічного зростання. Для цього потрібна не тільки політична воля в тристоронньому форматі, а й своєчасне та щире зміцнення довіри.

Це лише деякі з викликів, з якими зіткнеться нова проєвропейська більшість у ході майбутнього мандата. Важливо враховувати як внутрішні, так і регіональні питання, зокрема у боротьбі з впливом Росії шляхом зміцнення зв'язків Молдови з сусідами і Європейським союзом.

Меделін Некшуцу

Меделін Некшуцу (Madalin Necsutu) – журналіст TVR Moldova та
кореспондент Balkan Insight у Молдові та Румунії.

